

Дем'янчук М. А.

д.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
старший науковий співробітник відділу ринку транспортних послуг,

Волкова М. С. 1

здобувачка 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Державна установа «Інститут ринку та економіко-екологічних досліджень

Національної академії наук України»

м. Одеса, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Бюджетна безпека є одним із основних елементів фінансової системи будь-якої країни, в тому числі і України, особливо в умовах невизначеності, зокрема спричинених економічною кризою, глобальною пандемією Covid-19 та карантинними обмеженнями, нестабільністю військово-політичної ситуації на сході країни тощо.

Сучасний стан економіки України характеризується розбалансованістю системи державних фінансів, значним дефіцитом державного бюджету, високим рівнем державного боргу, зростанням частки видатків державного бюджету, що підтверджується статичними даними (табл. 1) та обумовлює необхідність проведення дослідження стану бюджетної безпеки України з метою визначення заходів щодо мінімізації загроз.

Протягом досліджуваного періоду більшість показників, мали тенденцію зростання, а саме: рівень ВВП (+40,6%), дефіцит сектору загальнодержавного управління (+474,1%) та дефіцит зведеного бюджету (+432%), доходи державного і зведеного бюджету збільшилися на (+35%), а також обслуговування державного боргу (+8,3%).

Таблиця 1.

Основні показники стану бюджетної системи України

Показники	Роки			
	2017	2018	2019	2020
дефіцит державного бюджету	47,85	59,2	72,4	217,1
ВВП	2982,92	3558,7	3974,6	4194,1
дефіцит сектору загальнодержавного управління	41,29	75,12	88,44	237,06
дефіцит зведеного бюджету	42,09	67,8	84,32	223,94
доходи зведеного бюджету	1016,79	1184,28	1289,78	1376,66
обслуговування державного боргу	110,5	115,4	119,2	119,7
погашення державного боргу	363,5	234,5	345,2	385,5
доходи державного бюджету	793,27	928,11	998,28	1076,02

Джерело: складено авторами на основі даних [1-3]

Використовуючи Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [4], розрахуємо та проаналізуємо індикатори бюджетної безпеки за період з 2017 по 2020 роки (табл. 2).

Проведений аналіз відношення дефіциту державного бюджету до ВВП за 2017-2020 роки демонструє оптимальний рівень бюджетної безпеки в частині відношення дефіциту державного бюджету до ВВП та виважену бюджетну політику в цьому напрямі, оскільки індикатор коливається не суттєво та знаходиться на задовільному рівні, проте в 2020 році

ситуація значно погіршується.

Таблиця 2.

Індикатори бюджетної безпеки України за 2017 – 2020 рр.

Показники	Роки			
	2017	2018	2019	2020
1. Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, %	1,60	1,66	1,82	5,18
2. Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, % до ВВП	-0,03	0,21	0,10	0,31
3. Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	34,09	33,28	32,45	32,82
4. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %	59,75	37,7	46,52	46,95

Джерело: розраховано авторами на основі даних [1-3] із використанням даних [4]

Оптимальне значення рівня перерозподілу ВВП через зведений бюджет становить 25-28%, проте критичним можна вважати перевищення 37%. За аналізований період цей показник знаходиться в небезпечному стані. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету є індикатором, що визначає найбільш істотну бюджетну загрозу. Нормативне значення цього показника – $\leq 25\%$, за період з 2017 по 2020 рік показники, в середньому, відхиляються від нормованого на 8 в.п., що пов'язано з високими ризиками зовнішнього державного боргу, нестабільною політикою щодо рефінансування боргів попередніх бюджетних періодів, значним тиском боргових зобов'язань на державні фінанси.

Таким чином, проведені дослідження стану бюджетної безпеки України продемонстрував, що кризові явища 2020 р. серйозно вплинули на основні макроекономічні індекси, особливе занепокоєння викликає показник дефіциту сектору загальнодержавного управління. Це обумовлює необхідність вжиття заходів щодо стабілізації фінансової системи та розроблення ефективної концепції бюджетної безпеки держави із ліквідацією дефіциту державного бюджету.

Література:

1. Міністерство фінансів України. Звіт про виконання Програми управління державним боргом за 2020 рік. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%97%D0%.pdf> (дата звернення: 18.10.2021).
2. Державна казначейська служба України. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2020 рік. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2020-rik> (дата звернення: 18.10.2021).
3. Міністерство фінансів України. Презентаційно-аналітичні матеріали до публічного представлення річного звіту про виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік». URL: <https://mof.gov.ua/uk/current-year-budget-information> (дата звернення: 18.10.2021).
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. №1277. Дата оновлення: 29.10.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 18.10.2021).